

УДК 323.2

ТЕОРІЇ ВИКОРИСТАННЯ ІКТ ПІД ЧАС ПРИЙНЯТТЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО КОНТЕКСТУ

БАЛИБІНА О. С.,
аспірант Інституту підготовки кадрів
Державної служби зайнятості

У статті проаналізовано залежність теорій прийняття політичних рішень від політичного контекста, в якому працюють їх автори. Зокрема, простежено, що в демократичних суспільствах автори частіше пишуть про електронну демократію та загрози свободі особистості, тоді як автори з авторитарних держав приділяють увагу державному регулюванню поширення ІКТ, а також загрозам маніпулювання виборцями.

Ключові слова: політичні рішення, ІКТ, е-демократія, маніпуляція, гібридна війна.

В статье проанализирована зависимость теорий принятия политических решений от политического контекста, в котором работают их авторы. В частности, прослежено, что в демократических обществах авторы чаще пишут об электронной демократии и угрозах свободе личности, тогда как авторы из авторитарных государств уделяют внимание государственному регулированию распространения ИКТ, а также угрозам манипулирования избирателями.

Ключевые слова: политические решения, ИКТ, е-демократия, манипуляция, гибридная война.

The article analyzes the dependence of theories of political decision-making on the political context in which their authors work. In particular, it has been observed that in democracies, authors often write about e-democracy and threats to individual freedom, while authors from authoritarian states pay attention to state regulation of the spread of ICT as well as the threats of manipulation of voters.

Keywords: political decisions, ICT, e-democracy, manipulation, hybrid warfare.

Постановка проблеми. Інноваційно-комунікативні технології, або скорочено ІКТ, – це надзвичайно важлива категорія для сучасних теорій інформаційного суспільства, постіндустріалізму тощо. Це найновіші комунікативні технології (як з розряду software, так і з розряду hardware), які слугують комунікації між людьми та дозволяють не лише передавати інформацію, а також вести іншу діяльність (наприклад, голосувати онлайн у межах Демократії 2.0, перераховувати гроші онлайн на передвиборчу кампанію кандидата, ставити лайк чи дислайк під політичною програмою тощо). Огляд літератури про ІКТ дозволяє зробити припущення, що розуміння їх ролі в процесі вироблення та реалізації політичних рішень залежить від того, в якому

дискурсі працює дослідник. Можна припустити, що це пов'язано з тим, що дослідники аналізують, перш за все, політико-правовий устрій власної держави, а відтак у більш демократичних країнах теорії будуть віддзеркалювати демократичний устрій, а в тоталітарних навпаки. З огляду на перехід українського політичного устрою з пострадянського типу на західний демократичний, актуальність статті полягає в тому, щоб проаналізувати відмінності між найбільш яскраво вираженим пострадянським російським дискурсом про застосування ІКТ в політиці, а також західним демократичним дискурсом як орієнтиром для розвитку української науки про ІКТ в процесі прийняття політичних рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Залежність вироблення та реалізації політичних рішень від розвитку сучасних технологій достатньо активно досліджується як протягом останніх років, так і в класичних творах другої половини ХХ століття. Сучасні дослідники напрацювали численні моделі вироблення та прийняття політичного рішення, спираючись на доробок класиків (Г. Саймона, Дж. Марча, Г. Лассуела та інших). Актуальними дослідженнями, в яких сьогодні моделюються механізми прийняття політичних рішень, є праці А. Дегтярьова, В. Іноземцева, Д. Канемана, Г. Кардозо, М. Кастельса, Дж. Кінгдона, Дж. Річардса, П. Сабатьєра, К. Санстайна, Р. Талера, Дж. Фаунтейн, М. Чабанної, І. Шевченка, Л. Шипілової та інших. Деякі дослідники, серед яких В. Андріяш, А. Баранов, З. Бауман, С. Баранський, Н. Грицяк, М. Еккардт, С. Зафейропуло, Є. Каменська, А. Кескінен, І. Козюра, Т. Кулакова, Є. Морозов, С. Найдюк, К. Ніколь, Д. Песков, Г. Почепцов, Я. Рінне, Л. Соете, С. Соловйов, Т. Станова, М. Суслов, С. Телешун, Т. Хяйтїо та інші, вивчають впровадження конкретних ІКТ до політичного процесу.

Актуальність дослідження ролі ІКТ в процесах прийняття політичних рішень підтверджується численними дисертаційними дослідженнями, які були захищені протягом останніх років в Україні та сусідніх державах, перш за все дисертації Н. Бануляк, Н. Баранової, А. Васеніної, К. Воїнової, Ю. Гончарова, І. Дмитрачкова, Н. Ільченко, Д. Кіслова, І. Козюри, Є. Коломійця, Т. Магеррамової, Л. Матвейчук, І. Нікодимова, І. Пліш, А. Русакова, А. Серенка, О. Судорогіна, І. Шевченка та інших. Слід зазначити, що постановка питань про типи ІКТ, застосовувані в політичному дискурсі, а також про потенційні загрози від зловживання ІКТ в політиці, залежать від того, чи дисертація виконана в Україні, чи в Росії тощо.

Метою статті є визначити наявність і зміст розбіжностей у теоріях використання ІКТ, що походять з авторитарного та демократичного контекстів. Об'єктом дослідження обрано українські, російські та західноєвропейські теорії використання ІКТ під час вироблення та реалізації політичних рішень. Предмет статті – найбільш важливі пункти уваги, а також найактуальніші загрози від впровадження ІКТ в політичний процес, які містяться в російських та західних дослідженнях, у порівнянні з українськими.

Виклад основного матеріалу досліджень. Численні російські політологи вбачають в ІКТ спосіб спілкування владного суб'єкту з суспільством, тобто автоматично позбавляють суспільства суб'єктності в плані володарювання. Російська дослідниця Н. Бануляк характеризує ІКТ як «сукупність інформаційних процесів та методів комунікування в суспільстві, які здійснюються з

застосуванням передових засобів технічного зв'язку та створених на їх основі інноваційних соціальних форм спілкування між владою та суспільством» [1, с. 4]. Ще одна росіянка, К. Воїнова, звертає увагу на те, що «аналізуючи російську медіатизовану політику, не слід забувати про явище, яке багато хто називає «інформаційна вертикаль». Дане явище засноване на побудові односторонньої комунікації, що вибудовується «згори-донизу» та від початку заснована на заздалегідь запропонованих темах, проблемах і думках [2, с. 8]. О. Судоргін доповнює картину вказівкою на те, що по всьому світу сьогодні політичні еліти широко використовують ІКТ, і це має стимулювати російський парламент також залучати новітні технології до супроводу власної діяльності [3, с. 206]. Державу вважають головним суб'єктом розвитку інформаційної політики також Ю. Гончаров, І. Дмитрачков, Т. Магеррамова та інші. Навіть дослідники, що загалом налаштовані критично до такої монологізованої моделі комунікації в РФ, все одно будують свою рефлексію на основі розділення інституцій політичної влади та громадянського суспільства (див., наприклад [2, с. 13-15]). Серед ризиків, які загрожують людям через розвиток інноваційно-комунікативних технологій, російські вчені відзначають, перш за все, маніпулювання електоральною поведінкою виборців. Зокрема, О. Богачова описує наступну картину, говорячи про маніпулювання людьми за допомогою новітніх технологій ЗМІ: «За багатьма ознаками маніпуляція суспільною свідомістю нагадує війну невеликої, добре організованої та озброєної армії іноземців проти величезного мирного населення, яке до цієї війни не готове». Іноді навіть говорять, що маніпуляція свідомістю є «колонізацією власного народу». Поступово створювалися системи зброї в цій особливій війні, й поступово, з накопиченням знання про людину та її поведінку, склалися доктрини маніпуляції свідомістю [4, с. 140-141]. Тобто політичний суб'єкт, використовуючи новітні технологічні засоби, може формувати суспільну думку та схилити людей голосувати за себе. Значного поширення в російському дискурсі про роль ІКТ в процесі формування суспільної думки та підготовки політичних рішень грає своєрідний біхевіоризм, який пропонує вважати політичний процес грою політтехнологів, що намагаються заплутати виборця, зіграти на його почуттях і змусити проголосувати за певну політичну силу, яка в подальшому буде діяти без врахування його думки. Цей біхевіоризм накладається на вкорінене в пострадянських дослідниках марксистське розуміння ЗМІ як способу, за допомогою якого домінуючі класи панують над класами пригніченими. В такому сенсі пострадянський біхевіоризм у теорії вироблення та реалізації політичних рішень добре корелює з англосаксонським біхевіоризмом теорії «підштовхування».

Європейські дослідники змішують акценти на інформаційне суспільство та інформаційний уряд, а перспективною сферою застосування ІКТ вважають, перш за все, галузі, що відповідають за створення, впровадження та розповсюдження знання (вища освіта, фінансові інституції, приватні підприємства різних напрямків, а також індивідуальних гравців у якості антрепренерів, тобто ініціаторів різного роду діяльності) [5, с. 127-128]. Нідерландський професор Марійн Іанссен вважає, що ІКТ вносять до звичайного циклу прийняття політичного рішення наступні елементи: краудсорсінг на всіх етапах вироблення та реалізації рішень, висловлення думки звичайних

користувачів шляхом умовних лайків та дислайків, можливість комп'ютерного моделювання ситуації для прорахунку наслідків, відкриті інформаційні бази (перелік пунктів був озвучений автором у Болоньї, на конференції «ePolicy» в жовтні 2014 року, в доповіді ICT invading policy-making: taking advantage of new opportunities). Говорячи про ризики, пов'язані з розвитком інноваційно-комунікативних технологій, європейські автори звертають увагу на можливість порушення прав людини. Так, Мартіна Еккардт пише: «Протягом так званої «Арабської весни» в 2011 році Twitter зарекомендував себе блискуче в процесі мобілізації людей в автократичних режимах, продовжуючи тим самим процеси демократизації в Арабському світі. Це викликало багато сподівань і зробило великий запал оптимізму щодо спрямування демократичного потенціалу впровадження ІКТ до політики. Сьогодні останні новини про поширення інформації секретних спецслужб демократичних країн, зокрема Великої Британії та США, щодо інших демократичних країн, зокрема Німеччини, Франції та ЄС демонструють цілком протилежне обличчя ІКТ. ІКТ відкривають нові шляхи небезпеки для приватних даних, тим самим також зазіхаючи на громадянські свободи. Тобто вони так само можуть зазіхати на громадянські права, а отже на саму основу демократії [6, р. 3]. Тобто першою небезпекою для громадян вважається не загроза маніпулювання їхньою поведінкою під час електоральних дій, а неправомірне використання приватної інформації, тобто порушення громадянських прав і свобод.

У звіті Манчестерського центру з розвитку інформатики за 2010 рік ідеться також про сфери застосування ІКТ в країнах, що розвиваються. Для цього вводиться такий термін, як ICT4D, що перекладається як «ІКТ для розвитку». Зокрема, автори звіту (Р. Хікс, П. Гао та А. Оспіна) вважають, що інноваційно-комунікативні технології в країнах, що розвиваються, ще не розповсюджені дуже широко (хіба що крім мобільних телефонів), але вже можуть впливати на три великих проблемних сфери: економіку, політику та екологію. Так само як і в розвинених країнах, політики більшості країн, що розвиваються, спершу не враховували взагалі можливостей ІКТ в політичному процесі, згодом ІКТ стали використовуватися безконтрольно та впроваджувати нову політичну реальність, і деякі уряди сприйняли їх розвиток як абсолютне рішення для всіх проблем, але наразі поступово настає доба більш-менш нормальної інтеграції політичного процесу та інноваційно-комунікативних технологій.

Окрім безпосередньо терміну «ІКТ» для позначення процесу інтеграції новітніх технологій до політичного життя використовуються такі важливі терміни, як e-Democracy (електронна демократія), або Демократія 2.0, теле-Демократія. Цим терміном зазвичай позначається нова модель прямої демократії, яка виникає завдяки можливості громадян шляхом використання ІКТ дуже оперативно отримувати, аналізувати інформацію та приймати політичні рішення, при чому їм для цього не потрібен процес надання політичного представництва окремим державним діячам. Це дуже актуальна модель, оскільки пряма (або т.зв. «сильна») демократія дійсно є більш наближеною до справедливої соціальної моделі, зменшує можливості корупції, дозволяє кожному члену суспільства підвищувати громадянську відповідальність, а суспільству загалом швидше реагувати на виклики. Одним з проектів, які наразі

впроваджуються в західних країнах, є електронне спільне бюджетування (e-Participatory Budgeting), яке передбачає інтерактивну участь громадян у розподілі коштів місцевих бюджетів [7, р. 104]. Разом із тим, дослідники зазначають, що для успішного впровадження ІКТ до політичного процесу необхідно не тільки розробити технологію забезпечення голосування, а й також забезпечити доступ громадян до повної бази інформації з обговорюваного питання, прищепити їм розуміння власної відповідальності за прийняття політичних рішень, яке вони втратили за століття панування представницької демократії.

Фінський дослідник е-Демократії А. Кескінен звертає увагу на те, що інноваційно-комунікативні технології мають використовуватися під час вироблення та реалізації політичних рішень на трьох рівнях: прийняття рішень, обмін інформацією та створення бази інформації. Кескінен розкриває ці поняття наступним чином: У прийнятті рішень процеси та політичний діалог можуть бути розширені, щоб включити значно більшу кількість учасників, ніж раніше. Інформаційні потоки важливі для взаємодії та дискурсу, що продукують нове та релевантне знання, і вони дуже сильно виграють завдяки глобальним комунікативним мережам. База знань не може бути створена, підтримуватися та розширюватися без інструментів інформаційного суспільства. Також важливо забезпечити загальний доступ до нової інформації, даних та знання в порядку впровадження нових моделей інтерактивного вироблення рішень. Гіпер-цикл включає тривалий процес зворотного зв'язку, який потрібен між трьома рівнями та їхніми акторами для забезпечення діалогу, який призведе до створення умов співпраці соціетальних акторів у процесі вироблення рішень [8, р. 55-56]. Також Кескінен звертається до менш відомого терміну IDEM (Interactive Decision Making), тобто «Інтерактивне вироблення рішень», який позначає прийняття рішень за допомогою інноваційно-комунікативних технологій і фонетично корелює з e-Dem, тобто е-Демократією. Фінський дослідник виділяє три моделі ефективного використання ІКТ в процесі демократичного здійснення влади: громадське журі (citizen's jury), дорадче опитування (deliberative poll, або TELEVOTE), та електронна міська громада (Electronic Town Meeting, або ETM) [8, р. 57]. До цих трьох моделей також можна додати модель мультифазового референдуму, комплексну модель, що об'єднує деякі сторони вказаних вище, та інші. Сама ідея е-Демократії пов'язана з західним дискурсом, який закликає надавати людині право здійснювати свої громадянські свободи в максимальному обсязі, який держава може їй забезпечити. Так, ще двоє фінських політологів, Т. Хяйтїо та Я. Рінне, звертаючись до причин впровадження електронної демократії, називають перш за все необхідність більш активного залучення громадян до вироблення та реалізації політичних рішень [9, р. 3-4]. Втім, вони також звертають увагу на те, що численні державні діячі виступають проти такого надмірного надання механізмів прямого володарювання звичайним непередготовленим громадянам.

Українські дослідники перебувають на межі авторитарного пострадянського та ліберального європейського дискурсів. З одного боку, державна влада та суспільство все ж визнаються окремими суб'єктами, серед яких перший має приймати політичні рішення, а другий може в тій чи іншій мірі наближуватися до відповідного процесу. Нерідко можна побачити вислови про

те, що органи влади повинні забезпечити громадянам можливість участі в прийнятті рішень, впроваджуючи для них згори ІКТ, спрямовані на реалізацію такого підходу. Такий висновок можна зробити з вислову, типового для українського дискурсу: «Для успішного та результативного впровадження інформаційно-комунікаційних інновацій у діяльність органів влади необхідна відповідна державна політика, спрямована на створення умов для виробництва, збереження, поширення та комплексного використання всіх видів державних інформаційних ресурсів, вільного доступу до них громадян та організацій всіх форм власності, на підвищення ефективності діяльності органів державної влади, управління та місцевого самоврядування» [10]. Тобто за впровадження ІКТ в процес вироблення та реалізації політичних рішень відповідає не громадянин, а держава. Саме таку позицію займають державні чиновники, і вона відображена в постановах державних органів.

З іншого боку, участь громадськості завдяки новітнім технологіям у процесі урядування визнається все ж чинником прогресу, який змінює ієрархічну модель урядування. Так, В. Андріяш вказує, що разом із впровадженням ІКТ змінюється структура управління, значною мірою еволюціонують шляхи взаємодії держави з іншими суспільними акторами – бізнесом та громадянським суспільством. Перетворення вертикальної ієрархічної структури уряду на горизонтальну мережеву, перерозподіл влади (публічних функцій) – це ознаки змін, спричинених впровадженням ІКТ в урядування [11, с. 112]. Д. Кіслов також у своїх дослідженнях останніх років звертає увагу на те, що ІКТ лише впроваджуються до українських практик урядування: «У процесі формування в Україні сучасного інформаційного суспільства спостерігається дедалі більше використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у різних сферах суспільного життя. У людей одночасно формуються певні нові звички, з'являються очікування від влади щодо масового використання ІКТ. Традиційні методи взаємодії органів державної влади з громадянами, органами місцевого самоврядування та бізнесом стають в умовах глобалізації та розбудови громадянського й інформаційного суспільств не досить ефективними. Доступ до урядової інформації та державних послуг вимагає створення нових, психологічно більш зручних методів використання новітніх технологій ІКТ» [12, с. 51]. Відповідно, і проблеми, з якими зіткнулося західне суспільство під час впровадження ІКТ до процесів вироблення та реалізації політичних рішень, для України є лише ризиками.

Ще однією ознакою українського дискурсу про ІКТ є постійне звернення до європейських надбань у цій галузі (для прикладу можна вказати на публікації А. Баранова, Н. Грицяка та С. Соловйова, В. Гулая, І. Козюри та інших дослідників). Зрештою, більшість термінів, які вживають українські (так само як і, чималою мірою, російські) вчені під час аналізу ролі ІКТ в процесі вироблення та прийняття політичних рішень, є калькуванням західних термінів та скоріше переносять західну термінологію до українського дискурсу, ніж продукують нові терміни. Щоправда, варто погодитися і з тим, що як сама ідея використання ІКТ в політичному процесі, так і взагалі розвиток ІКТ є скоріше західним надбанням, і українське суспільство йде в фарватері західних процесів.

Розуміння потенційних загроз, які може нести широке використання ІКТ в політичному житті, постало в сучасному українському дискурсі разом із

загостренням конфлікту з Росією. В лексикон увійшли такі терміни, як «гібридна війна», «інформаційна війна», «інформаційні виклики», «стратегічна комунікація», «комунікативна політика» та ін. Ці питання стали центральними для аналітичної доповіді «Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії», підготовленої експертами Національного інституту стратегічних досліджень на початку 2016 року [13]. Автори доповіді зазначають такі особливості інформаційних викликів: глобальне поширення (наприклад, російська пропаганда діє не тільки на території РФ та України, а по всьому світу, завдяки новітнім засобам ІКТ та ЗМІ); виключення з переговорного процесу (тоді як про припинення вогню переговори йдуть постійно, припинення пропаганди під час них не обговорюється); «інформаційна окупація» територій (наприклад, на Донбасі навіть з українського боку лінії дотику домінують російські та днірівські ЗМІ, тоді як українські не намагаються боротися за вплив на цій території); інформаційний супровід військових операцій (це явище саме по собі не є новим, але завдяки сучасним засобам масової комунікації набуло нечуваних раніше обертів).

Втім, навіть у 2016-му році українські експерти зазначали, що найбільш ефективною контрмірою, яку вони можуть порадити українському уряду, є заборона російських і проросійських ЗМК, хоча цей засіб і може бути ефективним лише відносно та в короткостроковій перспективі. Так, один з авторів доповіді НІСД, Д. Дубов, пише: «Безумовно система заборон, яка може допомогти на першому етапі, навряд чи може стати довгостроковою стратегією держави у сфері протидії негативним інформаційним впливам, проте об'єктивно на даний момент це чи не єдина форма ефективного вирішення проблеми» [13, с. 49]. Отже розуміння негативних наслідків використання ІКТ ворожою стороною ще не призвело до формування державної політики протидії цим викликам із використанням ІКТ у відповідь.

Разом із тим існують численні громадські об'єднання, які ведуть відповідну діяльність на свій розсуд, наприклад, розкривають пропагандистські штампи завдяки використанню google-карт, контент-аналізу соціальних мереж тощо. Так, у 2016 році голосно заявила про себе організація «Фабрика думки «Донбас»», яка поставила собі на меті саме боротьбу з інформаційною ізоляцією населення Донбасу від України, інформаційну інтеграцію та пропаганду. Для реалізації своєї мети представники цієї організації проводили кілька опитувань серед населення як підконтрольної, так і непідконтрольної Україні частин Донецької області, опрацьовували інформацію про ЗМІ, знову ж таки, з обидвох сторін лінії розмежування тощо. Згодом ця організація об'єднала зусилля з Міністерством інформаційної політики України та реалізувала ряд ініціатив, частина з яких зазнала критики серед експертів. Приклад цього та подібних форматів громадянської ініціативи підтвердив, що реакція громадянського суспільства на виклики в Україні не просто вища за реакцію державних органів влади, але також і за реакцію державних експертних установ. Відповідно, і внесок громадянських ініціатив до вироблення й реалізації політичних рішень більший за внесок державних інституцій. З іншого боку, діяльність окремих громадських об'єднань не має такого рівня централізації, як діяльність державних органів (принаймні, в ідеалі), а значний відсоток енергії ці об'єднання мають спрямовувати на пошуки іноземних грантів та подальше

звітування перед спонсорами, тоді як за умови державної підтримки їх зусилля були б зосереджені навколо реалізації загальнонаціональної стратегії.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, від контексту, в якому працює дослідник, залежить розуміння ним ІКТ взагалі, не говорячи вже про їхню роль у прийнятті політичних рішень. Так, у країнах із авторитарним типом державного управління визначення ІКТ в цілому зосереджується на тому, що це засоби спілкування владного суб'єкту з підданими, тоді як у демократичних країнах під ІКТ розуміють засоби спілкування між громадянами та взаємодії громадянського суспільства з урядами. Так само відрізняється дискурс про потенціальну небезпеку, яку можуть становити ІКТ – в авторитарному суспільстві дослідники більше говорять про можливість маніпуляції громадською думкою, тоді як у демократичному суспільстві – про можливі утиски прав людини, зокрема, на приватне життя. Український дискурс поступово переймає також західну термінологію, що стосується електронного урядування, електронної демократії тощо. Разом із тим, якщо в західних країнах ці категорії вже кілька десятиліть запроваджуються в життя, і проблематика досліджень у цій галузі стосується більше прикладних аспектів і наслідків використання ІКТ в політичному процесі, то в Україні тільки створюються правові підстави для впровадження до вироблення і реалізації політичних рішень новітніх технологій, а отже й дослідники дискутують переважно про перспективи такого впровадження та обговорюють досвід інших країн.

Література:

1. Бануляк Н. А. Новые информационно-коммуникационные технологии как инструмент формирования общественного доверия к органам государственной власти России: автореф. дис. ... канд. полит. наук: 23.00.02 / РАНХиГС. Москва, 2013. 25 с.
2. Воинова Е. А. Медиатизация политики как феномен новой информационной культуры: дис. ... канд. филолог. наук: 10.01.10 / МГУ им. М. В. Ломоносова. Москва, 2006. 219 с.
3. Судоргин О. А. Современная информационная политика государства: мировой опыт и российская практика: Теоретический и сравнительно-правовой анализ: дис. ... д-ра полит. наук: 23.00.02 / Государственный специализированный институт искусств. Москва, 2011. 360 с.
4. Богачева Е. А. Политическое манипулирование в условиях электоральных кампаний (на примере Ставропольского края): дис. ... канд. полит. наук: 23.00.02 / Ставропольский государственный университет. Ставрополь, 2006. 287 с.
5. Soete L. Innovation, Technology and Productivity: Why Europe Lags Behind the United States and Why Various European Economies Differ in Innovation and Productivity. The Network Society: From Knowledge to Policy; Castells, Manuel and Cardoso, Gustavo, eds. – Washington, DC: Johns Hopkins Center for Transatlantic Relations, 2005. P. 125-146.
6. Eckardt M. The Impact of ICT on Policies, Politics, and Polities – An Evolutionary Economics Approach to Information and Communication Technologies

(ICT). Andrassy Working Paper Series. 2014. No. 32. P. 3-16.

7. Zafeiropoulou S. Carlsson S. A., Andersson A. Towards the Understanding of Success in E-Participatory Budgeting Projects. Case Studies in e-Government 2.0: Changing Citizen Relationships. Cham: Springer, 2014. P. 103-120.

8. Keskinen A. MIDEM. Models for Interactive Decision Making. Electronic Journal of e-Government. 2004. V. 2, Is.1. P. 55-64.

9. Häyhtiö T. Rinne J. ICT and political participation: two discourses of political citizenship. URL: <http://www.edemokratia.uta.fi/haefile.php?f=158>.

10. Найдюк С. В. Використання новітніх інформаційних технологій у процесі прийняття управлінських рішень. Демократичне врядування. 2013. № 12. URL: <http://lvivacademy.com/visnik12/fail/Najdjuk.pdf>.

11. Андрияш В. І. Техніки е-участі громадськості. Наукові праці: науково-методичний журнал. Миколаїв (Серія: Політичні науки): МДГУ ім. Петра Могили, 2006. Вип. 41. Т. 54. С. 111-116.

12. Кіслов Д. В. Е-маркетинг у системі е-урядування. Держ. упр.: теорія та практика. 2015. № 1. С. 49-54.

13. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії: аналіт. доп. / за заг. ред. А. Баровської. К.: НІСД, 2016. 109 с.

If we are analyzing articles and books on the topic of decision-making processes, created in the different countries, we can find the dependence of theories of political decision-making on the political context, in which their authors work. Not only the uncovered glorification and propaganda of their own political system, but also choosing of topic, main ideas, detection of hidden trends in policy-making – depend of the general worldview of authors, and this general view correlates to political context. The understanding of current trends and threats in the use of ICT in political processes is also connected with general context.

In particular, in Western democracies scholars often write about e-democracy and think that threats to individual freedom, personal data are the most important. This understanding is correlating with trends to personal data defence, which we can find in the USA and EU policy-making, where the biggest trials of last years were related to ICT and personal data (case of Facebook and Cambridge analytica, Net neutrality, General Data Protection Regulation and other). Meanwhile authors from authoritarian states pay attention to state regulation of the spread of ICT as well as the threats of manipulation of voters. They mostly write about state and government as only one subject of use ICT in policy-making, as well as in political life in general. The personal life of citizens is not the topic of research in the countries like Russia or China, and private persons are interesting for scholars from these countries mostly in the context of governmental policy. In Ukraine we have situation between that two poles, our scholars still have an addiction from paternal post-soviet trend, seeking for governmental responsibility on the ICT use in the policy-making. On other hand, Ukrainian researchers also try to understand an experience of Western democracies in use of ICT in political decision-making processes.